

Az első számú nagykövet

Novák Katalin első éve

NÉZŐPONT INTÉZET

Összefoglaló

Május 10-én töltötte be hivatali idejének első évét Novák Katalin, Magyarország köztársasági elnöke. A Nézőpont Intézet arra volt kíváncsi, hogy egy esztendő követően hogyan változott az államfő szerepfelfogása, és annak milyen a megítélése a magyarok körében.

- A magyarok többsége (55 százalék) tudja összekötni az államfői pozíciót és Novák Katalin személyét.
- Az államfő személyét ismerők körének 62 százaléka elégedett Novák Katalin köztársasági elnök eddigi munkájával, mely meghaladja a kormánypártok népszerűségét is. Az államfő munkájával való nagyarányú elégedettség háttérben az áll, hogy tevékenysége összhangban van az elvárásokkal. Novák Katalin egy év alatt Magyarország első számú nagykövetévé lépett elő.
- A magyarok háromnegyede (76 százalék) szerint a magyar köztársasági elnöknek elsősorban Magyarország nemzetközi képviseletével kell foglalkoznia. Ez az elvárás szintén átíveli a pártpolitikai törésvonalakat, hiszen a kormánypártiak (81 százalék) és az ellenzékiek (72 százalék) körében is döntő többségben vannak azok, akik ezt fontosnak tartják.
- Az államfő személyét ismerők közel kétharmada (65 százalék) elégedett azzal, ahogyan képviseli Magyarországot a nemzetközi diplomáciában, ami jelentős javulás a novemberi megítéléséhez (57 százalék) képest.
- Az államfő alkotmányos munkaköri kötelezettsége a nemzeti egység kifejezése is. Ennek megnyilvánulásaként értékelhető, hogy gesztust gyakorolt egyaránt az LMBTQI szervezetek és a radikális jobboldal felé, miután vendégül látta a Háttér Társaságot a Sándor-palotában, illetve kegyelmet adott Budaházy Györgynek. A panasztörvény visszaküldése a parlamentnek szintén ebbe a sorba illeszthető.
- Összességében a köztársasági elnök egy évnyi munkájának népszerűsége mögött egy kiforrott szerepfelfogás áll: Novák Katalin a nemzeti érdek nemzetközi, illetve a nemzeti egység hazai első számú nagykövete.

1. Novák Katalin első éve: sikeres államfő

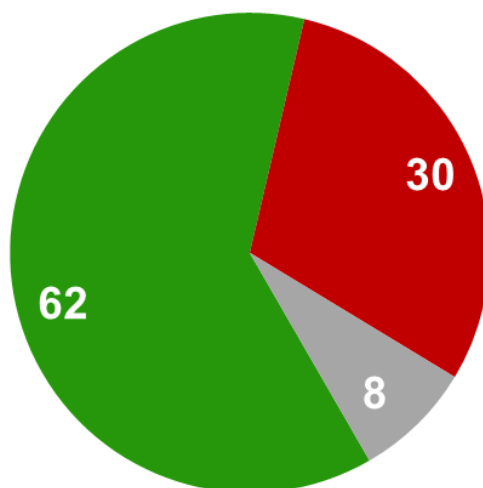
A mindenkori köztársasági elnök tevékenységét meghatározza az alkotmányos jogából következő hatásköre, ugyanakkor legalább olyan fontos, hogyan értelmezi saját szerepét, milyen célokat és eszközöket rendel hozzá, azaz milyen szerepfelfogásban kívánja kitölteni elnökségét. Novák Katalin számos kihívással találta magát szembe a szerepkeresés ezen természetes időszakában, hiszen példátlan körülmények között kellett ezt a feladatot teljesítenie. Magyarországon első nőként vált köztársasági elnökké, mely szerepkör női előkép híján egyszerre jelenthetett nehézséget és lehetőséget egy újfajta szerepfelfogás kialakítására. Nemzetközi összehasonlításban is fiatalon lett Magyarország köztársasági elnöke, amelyben szintén benne rejlik az újítás lehetősége, de nem jelent rutintalanságot, hiszen fiatalságát kiegészíti a karrierje során szerzett kormányzati és nemzetközi tapasztalata. Mindemellett kivételes időszakban, a szomszédos Ukrajnában zajló háború idején töltötte be az államfői tisztséget, amely egyértelmű előjele volt annak, hogy diplomáciai készségeit feszült nemzetközi helyzetben kell majd kamatoztatnia. A Nézőpont Intézet azt vizsgálta az államfői mandátum első évfordulója alkalmából¹, hogy hogyan változott az elnökasszony szerepfelfogása, és milyen annak megítélése.²

A MAGYAROK ELÉGEDETTKÉNT NOVÁK KATALIN EDDIGI MUNKÁJÁVAL

KÉRDÉS: Ön elégedett Novák Katalin köztársasági elnök eddigi munkájával?

■ inkább igen ■ inkább nem ■ NT/NV

Bázis: az államfő személyét ismerők

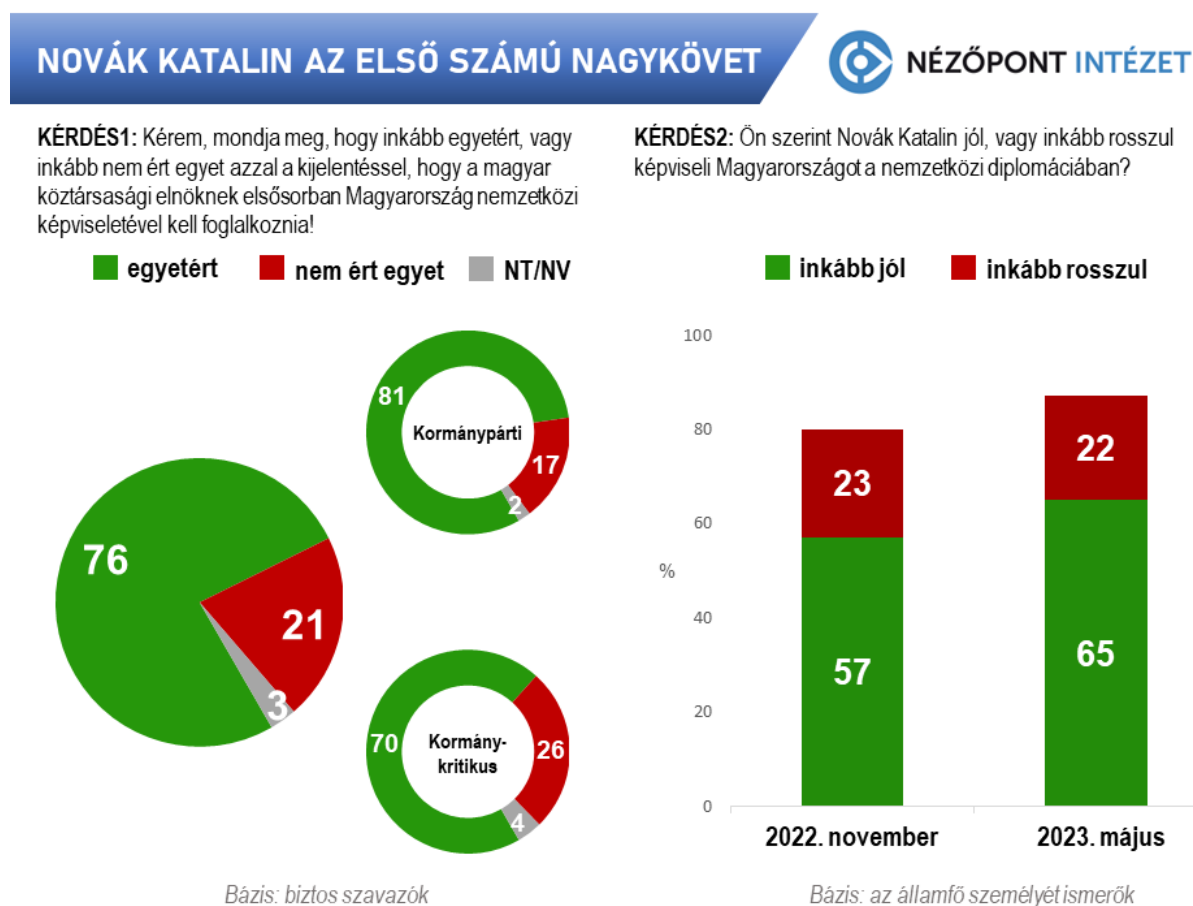
A magyarok több mint fele (55 százalék) tudja összekötni az államfői pozíciót és Novák Katalin személyét, ami enyhe növekedést jelent a tájékozottak augusztusi (53 százalék) és novemberi (54 százalék) arányát illetően. A teljes népesség 60 százaléka, az államfő személyét ismerők körének 62 százaléka elégedett Novák Katalin köztársasági elnök eddigi munkájával, mely pozitív megítélés még a pártokon is átívelő, hiszen ez az arány jelentősen meghaladja a kormánypártok népszerűségét is.

2. Egy kiforrott államfői karakter: az első számú nagykövet

Az államfő munkájával való nagyarányú elégedettség háttérében az áll, hogy tevékenysége összhangban van az elvárásokkal. Kijelenthető tehát, hogy egy év után az elnökasszony önazonos és népszerű, azaz kiforrott szerepfelfogással rendelkezik. Bár a köztársasági elnök személye és elnöki karaktere egyaránt sokszínű, éppen azon karakterjegyek váltak meghatározóvá, amelyeket a nemzetközi helyzet és a hazai elvárások is megköveteltek. Egy év alatt az államfői szerepfelfogás a nemzeti érdek nemzetközi, és a nemzeti egység hazai nagyköveti szerepkörében csúcsosodott ki.

2.1. Magyarország első számú nagykövete külföldön

A magyarok háromnegyede (76 százalék) gondolja úgy, hogy a magyar köztársasági elnöknek elsősorban Magyarország nemzetközi képviseletével kell foglalkoznia. Ez az elvárás ráadásul pártpolitikai törésvonalakon is átível, hiszen a kormánypártiak (81 százalék) és ellenzékiek (72 százalék) körében is döntő többségben vannak azok, akik így gondolják.

Az utóbbi egy évben világossá vált, hogy Magyarország nemzetközi képviselete jelenti az államfői karakterjegyek zászlóshajóját. Ezt támasztja alá, hogy a magyarok többsége nemcsak egyetért Novák Katalin „diplomata” szerepfelfogásával, de egyre nagyobb arányban elégedettek annak módjával is. Míg fél év elteltével az államfő személyét ismerők 57 százaléka nyilatkozott úgy, hogy a köztársasági elnök inkább jól képviseli Magyarországot a nemzetközi diplomáciában, egy év elteltével már közel kétharmaduk (65 százalék) volt elégedett vele.

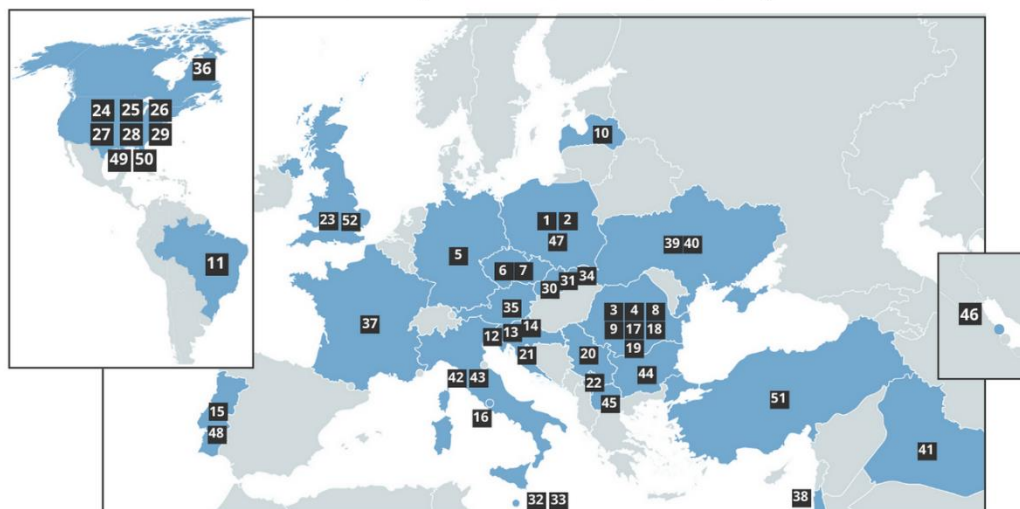
Novák Katalin nemzetközi tevékenységének pozitív megítélése mögött komoly diplomáciai munka áll. Ha csak a munka intenzitását tekintjük, az első év 52 hetére 52 külföldi diplomáciai esemény jutott. Ennél is fontosabbak azonban a külpolitikai irányok. Hivatali idejének első évét egyértelműen meghatározta békepárti álláspontja, amelyet számos alkalommal kifejezésre juttatott a háborúpárti nemzetközi hangulat ellenére. Első hivatalos útja a szomszédos háborút eltérően megítélő Lengyelországba vezetett, ahol a békepárti kormányzati külpolitikával összhangban ítélte el az orosz agressziót. Tavaly szeptemberben a New York-i ENSZ-közgyűlésen II. Erzsébet királynőt idézve figyelmeztetett a „béke megvívásának” fontosságára. Novemberben Emmanuel Macron francia elnök meghívására vett részt a párizsi békekonferencián, ahol tíz pontban hívta fel a figyelmet a béke ellen ható tényezőkre. Még ugyanebben a hónapban a béke képviselőjeként Kijevbe is ellátogatott az ukrán elnök meghívására.

A béke ügye összefonódott a határon túli magyarok képviseletének ügyével, ukrainai útja során meglátogatta a kárpátaljai magyarokat, és találkozott Brenzovics Lászlóval, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség vezetőjével. Novák Katalin a magyar nemzet köztársasági elnökeként lépett fel különös figyelmet fordítva a külhoni magyarokra. Az ő képviseletüket nem különálló nemzetiségpolitikaként, hanem a magyar érdekek természetes képviseletének részeként értelmezte. Ennek mottójaként úgy fogalmazott: „...nincs különbség a tekintetben, hogy valaki határon innen vagy túl él. A magyar az magyar, s pont.”³ Igazi diplomáciai teljesítmény volt, hogy erdélyi körútja mellett a közép-európai államfők bukaresti találkozóján a magyarbarátságára nem mindig hangsúlyosan figyelő román elnökkel is találkozott, illetve látogatást tett Bukarestben, ahol a román és magyar államfő között tizenkét év után nyílt újra ajtó és találkoztak ismét hivatalosan. A pragmatikus jószomszédi viszonyok ápolása mellett azonban aktív kapcsolatokat ápol a határon túli magyarokkal is, ebből a szempontból jelentős eseménynek számítottak találkozói Kelemen Hunorral, az RMDSZ elnökével, valamint részvétele a többnapos erdélyi református rendezvénysorozaton.

Novák Katalin első államfői éve alatt azonban nemcsak régi, hanem új ajtókat is kinyitott Magyarország előtt. Diplomáciatörténeti pillanat volt például, mikor decemberben Irakba, vagy mikor februárban Bahreinbe látogatott, ahol korábban magyar köztársasági elnök még nem járt.

Szintén kiemelkedő eseménynek számít, hogy a magyar köztársasági elnököt augusztusban audiencián fogadta Ferenc pápa, akinek akkor Novák Katalin hivatalos meghívólevelet adott Magyarországra. A Szentatya ennek nyomán tett ismét – közel harminc év után – hivatalos apostoli látogatást hazánkba. Rendkívüli esemény volt, amit jól mutat, hogy Ferenc pápa magyarországi útjának a magyarok több mint háromnegyede (77 százalék), de még a baloldali szavazók több mint kétharmada (69 százalék) is örült⁴. A háromnapos apostoli látogatás a magyar köztársasági elnök komoly nemzetközi súlyáról is tanúskodott, s egyúttal sikerült tehát kifejezni a nemzet egységét, amely az államfő alkotmányban rögzített munkaköre.

Novák Katalin köztársasági elnök külföldi diplomáciai eseményei

1 2022.05.17. - Lengyelország

Találkozó a lengyel köztársasági elnökkel

2 2022.05.17. - Lengyelország

Találkozó a lengyel miniszterelnökkel

3 2022.05.19-21. - Románia

Részvétel egy református rendezvénysorozaton

4 2022.05.20. - Románia

Találkozó az RMDSZ elnökével

5 2022.06.02. - Németország

Találkozó a német szövetségi elnökkel és a Bundestag elnökével

6 2022.06.07. - Csehország

Találkozó a cseh köztársasági elnökkel

7 2022.06.08. - Csehország

Találkozó a cseh miniszterelnökkel

8 2022.06.10. - Románia

Részvétel a Bukaresti Kilencek államfői csúcstalálkozón

9 2022.06.10. - Románia

Találkozó a romániai elnökkel

10 2022.06.19. - Lettország

Magyarország képviselete a Három Tenger Csúcstalálkozón

11 2022.07.09. - Brazília

Találkozó a brazil elnökkel

12 2022.07.14. - Szlovénia

Találkozó a szlovén elnökkel

13 2022.07.15. - Szlovénia

Találkozó a szlovén miniszterelnökkel

14 2022.07.16. - Szlovénia

Találkozó a Szlovén Demokrata Párt elnökével, volt szlovén miniszterelnökkel

15 2022.08.06-07. - Portugália

Találkozó Trump elnök kabinetfőnökével, és korábbi elnöki tanácsadóval

16 2022.08.25. - Vatikán

Személyes audienca Ferenc pápánál

17 2022.09.07. - Románia

Találkozó a romániai elnökkel

18 2022.09.07. - Románia

Találkozó a román miniszterelnök-helyettessel és a román kormány magyar tagjaival

19 2022.09.08. - Románia

Találkozó a román kormányfővel, a román szenátus ügyvivő elnökével és a képviselőházi elnökkel

20 2022.09.09. - Szerbia

Találkozó a szerb elnökkel

21 2022.09.10. - Horvátország

Találkozó a horvát köztársasági elnökkel

22 2022.09.13. - Koszovó

Találkozó a koszovói elnökkel

23 2022.09.18. - Egyesült Királyság

Részvétel II. Erzsébet királynő temetésén

24 2022.09.21. - Egyesült Államok

Felsőfokú a világ női állam- és kormányfőinek tanácskozásán az ENSZ-ben

25 2022.09.21. - Egyesült Államok

Felsőfokú az ENSZ Közgyűlés 77. ülészakán

26 2022.09.21. - Egyesült Államok

Találkozó a Zsidó Világkongresszus elnökével, valamint több nemzetközi és amerikai zsidó szervezet vezetőjével

27 2022.09.22. - Egyesült Államok

Találkozó a finn elnökkel

28 2022.09.22. - Egyesült Államok

Találkozó az andorrai miniszterelnökkel

29 2022.09.24. - Egyesült Államok

Találkozó Joe Biden amerikai elnökkel

30 2022.09.30. - Szlovákia

Találkozó a szlovák államfővel

31 2022.09.30. - Szlovákia

Találkozó a Szövetség elnökével

32 2022.10.05. - Málta

Találkozó a máltai és ír államfővel

33 2022.10.06. - Málta

Részvétel az Arraiolos-csoport államfői csúcstalálkozóján

34 2022.10.11. - Szlovákia

Részvétel a V4 államfői találkozóán

35 2022.10.27. - Ausztria

Találkozó az osztrák elnökkel

36 2022.11.01. - Kanada

Találkozó a torontói miniszterelnökkel

37 2022.11.10. - Franciaország

Érkezés a nemzetközi békeforumra a francia államfő meghívására

38 2022.11.17. - Izrael

Találkozó az izraeli elnökkel és miniszterelnökkel

39 2022.11.23. - Ukrajna

Találkozó a KMKSZ vezetőjével

40 2022.11.26. - Ukrajna

Kijevi látogatás a lengyel, a belga és a litván miniszterelnökkel

41 2022.12.09. - Irak

Találkozó az iraki elnökkel

42 2023.01.05. - Olaszország

Részvétel XVI. Benedek pápa temetésén

43 2023.01.31-02.02. - Olaszország

Találkozó az olasz elnökkel és miniszterelnökkel

44 2023.02.02. - Bulgária

Találkozó a bolgár elnökkel

45 2023.02.06. - Észak-Macedónia

Találkozó az észak-macedón elnökkel

46 2023.02.16. - Bahrein

Találkozó a bahreini királlyal

47 2023.02.22. - Lengyelország

Találkozó a lengyel miniszterelnökkel

48 2023.02.23. - Portugália

Találkozó a portugál elnökkel

49 2023.03.06. - Egyesült Államok

Részvétel a new yorki ENSZ-ülésen

50 2023.03.09. - Egyesült Államok

Találkozás Ron DeSantis floridai kormányzóval

51 2023.03.29. - Törökország

Találkozás a török elnökkel

52 2023.05.06. - Nagy-Britannia

Részvétel III. Károly koronázásán

2.2. A fontos ügyek nagykövete itthon

Novák Katalin nemcsak a nemzetközi diplomáciában, de a hazai közéletben is fontos ügyek képviselőjeként lépett fel az elmúlt egy évben. A nemzeti egység kifejezésének szintén egy módja, hogy nemcsak országosan ismert és konszenzusos témákban, hanem kevésbé ismert és konfliktusos ügyekben is megnyilvánult, azaz nemcsak a nemzetközi térben, de idehaza is hídépítő szerepre törekedett.

Beiktatási beszédében úgy fogalmazott: „Fül, szív és száj akarok lenni azok számára, akiket most kevésbe hallunk, látunk és értünk, hogy érezzük: összetartozunk.”⁵ Ennek jegyében hirdette meg a „sámlis találkozásokat” azok számára, akik a többség számára láthatatlan helyeken, rossz körülmények között élnek. A gesztusnak különös személyességet kölcsönzött, hogy a sámlit Novák Katalin maga készítette el egy szentlőrinci család vendégeként, majd meglátogatta vele többek között az ormánsági dinnyetermesztőket a rekkenő hőségben, és a szűkösen élő porvaiakat a decemberi hidegben. Ezen felül számost gesztust tett a hétköznapi nehézségekkel küzdők számára nemzetközi kezdeményezéseken keresztül is: felszólalt az ENSZ-ben a világ női állam- és kormányfőinek tanácskozásán, ahol a karrier és a család összeegyeztethetőségét hangsúlyozta, személyesen jelent meg egy ukrán csatorna adománygyűjtő műsorában, vagy említhető akár a STIPI ösztöndíjprogram és a Virtuózok V4+ tehetségkutató műsorának meglátogatása is.

Az előzetes kritikákkal szemben Novák Katalin a jobboldali táboron túlmutató gesztusokat is gyakorolt, ami szintén növelte a pártpolitikai törésvonalon átívelő népszerűségét. Miközben megőrizte saját, kereszténységen nyugvó értékrendjét, tavaly novemberben fogadta például a Háttér Társaság nevű LMBTQI civil szervezet képviselőit a Sándor-palotában, ahol az általuk legfontosabbnak tartott problémákról beszélgettek. Nemcsak a progresszív, de a radikális jobboldal irányába is tett gesztust, amikor kegyelmet adott Budaházy Györgynek, mely különleges esetre a pápalátogatás adott alkalmat. A nagy sajtóvisszhangot kiváltó cselekedet szintén a nemzet egysége kifejezésére irányuló kötelezettség felől érthető meg, amelybe a Fidesz által képviselt jobboldal és a töredezett baloldal által lefedett társadalmi csoportok mellett a radikális jobboldal is beletartozik. Az Igazságügyi Minisztérium nyilvános adatai⁶ alapján kimutatható, hogy Novák Katalinhoz a múlt év végéig 194 végrehajtási kegyelmi kérvényt nyújtottak be. Mindebből 11-et, azaz a kérvények 5,56 százalékát hagyta jóvá, mely magas arányra 1997 óta nem volt példa.

A köztársasági elnök az elmúlt egy évben sikeresen emelkedett felül nemcsak az értékrendi, de a pártos vitákon is. Államfői tevékenységét továbbra sem tudta befolyásolni sem az ellenzéki pártok, sem a média nyomásgyakorlása, ugyanakkor nem hagyta szó nélkül a kormánypárti többség, számára véleményes döntéseit sem. Az októberi pedagógussztrájk idején közölte például kritikus véleményét, miután találkozott Horváth Péterrel, a Nemzeti Pedagógus Kar elnökével, s mielőbbi megnyugtató megoldást szorgalmazott a tanárok anyagi biztonsága érdekében.⁷ Felülemelkedett azonban az átpolitizált vitán, mivel álláspontját úgy fogalmazta meg, hogy nem helyezkedett szembe sem a kormányoldallal, sem pedig a tüntetőkkel, ugyanakkor kifejezte egyetértését a mindkét oldal által fontosnak tartott bérrendezés kérdésében.

Az Alaptörvény tizenegyedik módosítása kapcsán szintén hangot adott ellenvéleményének, mivel az alkotmánymódosításnak nem látta kényszerítő indokát.⁸ Döntését úgy kommentálta, hogy az Alaptörvény „értékmérő szerepét akkor tudja maradéktalanul betölteni, ha nincs kitéve folytonos változtatásoknak.” Az Alaptörvény-módosítás esetében azonban az államfőnek nincs lehetősége, hogy visszaküldje az Országgyűlésnek, az Alkotmánybírósághoz pedig csak eljárási hibák esetén lehet

fordulni, ezért nem élt a vétó lehetőségével. A módosítás aláírásával alkotmányos kötelezettségének tett eleget, de nem élt vissza politikai megfontolásból akadályozó lehetőségeivel az ellenzéki sajtó nyomásgyakorlására sem.

Élt ugyanakkor a törvény parlamentnek való visszaküldésének lehetőségével⁹ a panaszokról, a közérdekű bejelentésekről, valamint a visszaélések bejelentésével összefüggő szabályokról szóló törvény esetében, amely az Alaptörvényben is rögzített jogok kétségbe vonását tette volna bejelenthetővé. Novák Katalin többek között azt kifogásolta, hogy „nem minden esetben egyértelmű sem az, hogy milyen magatartások bejelentésére lehetne alkalmazható (...), sem pedig az, hogy a megtett bejelentések pontosan milyen jogkövetkezéssel járnak.” A köztársasági elnök szerint a jogalkotói szándék ellenére a tervezet nem erősíti, hanem gyengíti az alaptörvényi értékek védelmét.

Novák Katalin hivatali idejének első évében tehát a marginalizálódott hangok becsatornázásával, illetve a konfliktusos helyzetekben való véleménynyilvánítással, adott esetben államfői jogkörein keresztül, aktívan képviselt fontos ügyeket a hazai közéletben is.

Jegyzetek

¹ A kézirat lezárva: 2023. május 9.

² A Nézőpont Intézet közvélemény-kutatása 2023. április 28. és május 8. között 1000 fő telefonos megkérdezésével készült. A minta minden kutatás esetében reprezentatív a 18 évesnél idősebb lakosságra; a mintavételi hibahatár \pm 3,16 százalék. Az államfővel kapcsolatos, elemzésben közölt arányok az államfő személyét ismerők, a „Kérem nevezze meg Magyarország jelenlegi köztársasági elnökét!” kérdésre helyesen válaszolók bázisán értendők. Az adatfelvétel során Novák Katalint 553-an tudták megnevezni.

³

<https://www.facebook.com/novak.katalin.official/posts/pfbid02Ekc8pykMTJ8dq9Z35hFvcWcL7pJCBgkw3csfB7QG1T3VtCbrZqe2jBZ8WJf3S6krl> (Letöltés: 2022.11.09.)

⁴ <https://nezopont.hu/nemzetegyesito-latogatast-tett-ferenc-papa-magyarorszagon/> (Letöltés: 2023.05.09.)

⁵ Novák Katalin beiktatási beszéde 2022.05.14-én

⁶ <https://index.hu/belfold/2023/05/03/kegyelmi-jogkor-koztarsasagi-elnok-novak-katalin-ellenjegyzes/>
<https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/download/d/e5/13000/statisztika%202002%20janu%C3%A1r%201-2023%20m%C3%A1rcius%2031%20-%20kegyelmi%20%C3%BCgyek.pdf> (Letöltés: 2023.05.09.)

⁷ <https://www.facebook.com/novak.katalin.official/posts/pfbid0ZVU3QPQhrquzYmXUusrEb2AJ1syKRp4DNndkDErciTrA8PKm2pT6yq4ATHCcQ435cl> (Letöltés: 2022. 11. 09.)

⁸ <https://www.facebook.com/novak.katalin.official/posts/pfbid023FPqyTDDeiUErfqm1bozteoBmeP4JvcX68ajZa3gYsPqaVwsxLGNMfE3ogq4n3l> (Letöltés: 2022.11.09.)

⁹ <https://www.parlament.hu/irom42/03089/03089-0013.pdf> (Letöltés: 2023.05.09.)